

Udskriftsdato: 13. december 2025

2023/1 BSF 208 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af den økonomiske afrapportering og planlægning til også at omfatte trivsel, miljøpåvirkning og natur

Ministerium: Folketinget

Fremsat den 29. maj 2024 af Christina Olumeko (ALT), Helene Brydensholt (ALT), Sascha Faxe (ALT),
Torsten Gejl (ALT) og Franciska Rosenkilde (ALT)

Forslag til folketingsbeslutning

om udvidelse af den økonomiske afrapportering og planlægning til også at
omfatte trivsel, miljøpåvirkning og natur

Folketinget pålægger regeringen at udarbejde en trivselsøkonomisk redegørelse, der specifikt adresserer de økonomiske aktiviteters indvirkning på planetære grænser og trivsel. Redegørelsen skal udarbejdes og præsenteres årligt i forbindelse med Økonomisk Redegørelse i august og inkorporeres i den mellemfristede fremskrivning, der ledsager regeringens finanslovsforslag.

Bemærkninger til forslaget

Begrundelse:

Det nuværende økonomiske system og dets målemetoder, som i udpræget grad fokuserer på bruttonationalproduktet (bnp), giver ikke et fyldestgørende billede af samfundets sande velstand og velfærd. Systemet har i årtier været kritiseret for kun at måle økonomisk aktivitet i snæver forstand og se bort fra dennes konsekvenser for miljøet og menneskers livskvalitet. Det, vi i dag kalder økonomisk vækst, dækker ofte over forhold, der har stærke negative miljømæssige- og sociale konsekvenser, hvilket underminerer vores langsigtede bæredygtighed og velfærd. Det foreslås derfor, at de økonomiske indikatorer udvides med inspiration fra trivseløkonomien, og i særdeleshed den såkaldte doughnutmodel.

Doughnutmodellen

Modellen, som er inspireret af økonomen Kate Raworths doughnutmodel («What on Earth is the Doughnut?», Kate Raworth, www.kateraworth.com), har til formål at beskrive, hvordan økonomisk udvikling kan ske under sociale og klima- og miljømæssige hensyn, og har således et bredere fokus end de klassiske indikatorer, som typisk er fokuseret på økonomisk vækst i snæver forstand.

Modellen består af to dimensioner – det sociale fundament og de planetære grænser – der begge skal vurderes og afvejes i forhold til økonomisk udvikling.

Den første dimension beskriver det sociale fundament, som dækker over, hvad der får borgere til at trives, f.eks. behovet for mad, drikke, bolig, uddannelse, lighed og indflydelse. Det sociale fundament er i vid udstrækning baseret på FN's verdensmål. Den anden dimension, de planetære grænser, beskriver de klima- og miljømæssige begrænsninger, som klodens biofysiske og økologiske systemer opererer under. En overskridelse af de planetære grænser påvirker klodens miljø og klima negativt. Ifølge modellen skal et samfund tilstræbe at ligge mellem de to dimensioner, og økonomien skal vurderes på evnen til at tilvejebringe hvad mennesker behøver, det sociale fundament, uden at overskride det miljø- og klimamæssige råderum, de planetære grænser.

Modellen kan anses som et alternativ til bnp. Hvor sidstnævnte måler kvantitet, måler doughnutmodellen i højere grad kvalitet. En årlig statusrapport for Danmark med udgangspunkt i doughnutmodellen vil give beslutningstagerne og offentligheden et overblik over, hvordan Danmark præsterer på udvalgte indikatorer.

Med indførelsen af et bredere sæt af økonomiske indikatorer, der inkluderer målinger af trivsel og miljøpåvirkning, vil Danmark kunne foretage mere oplyste og helhedsorienterede politiske beslutninger. Ved at tage højde for faktorer som miljønedbrydning, ressourceudnyttelse, biodiversitetstab og befolkningens trivsel og livskvalitet kan vi bedre sikre, at den økonomiske vækst ikke sker på bekostning af planetens sundhed eller vores sociale velfærd.

Idéen om at inkludere trivsel og miljøpåvirkning i økonomiske målinger er ikke ny. Den er blevet foreslået af en lang række økonomiske tænkere (Se f.eks. »Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress«, Joseph E. Stiglitz, Amartya Sen og Jean-Paul Fitiussi, 2009, »This Pioneering Economist Says Our Obsession With Growth Must End«, the New York Times Magazine, den 17. juli 2022, og »Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress«, Robert Costanza, Maureen Hart, Stephen Posner og John Talbert, Boston University, 2009) og politiske ledere (»Beyond Growth: Towards a New Economic Approach«, OECD, 2020, og »From growth to »beyond growth«: Concepts and challenges«, Agnieszka Widuto, Clément Evroux and Stefano Spinaci, European Parliamentary Research Service, 2023) som en metode til bedre at forstå og fremme et samfund, hvor økonomisk vækst tjener til at forbedre alle borgeres liv. Internationale organisationer som OECD har udviklet retningslinjer for måling af trivsel (»OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being«, OECD, 2013), og flere lande, herunder Bhutan med deres gross national happiness index (»GNH Happi-

ness Index«, GNH Centre Bhutan) og New Zealand med deres wellbeing budget (»Wellbeing Budget 2021: Securing Our Recovery«, Government of New Zealand, 2021) har allerede taget skridt til at implementere disse bredere økonomiske målinger.

Tilføjjelsen af doughnutmodellen til den Økonomiske Redegørelse, der publiceres i august, og til den mellemfristede fremskrivning, der ledsager regeringens finanslovsforslag, vil kunne bidrage til at skabe det vidensniveau og politiske fokus, der kræves for at skabe en bedre balance mellem borgernes sociale behov og de økologiske grænser, som vores planet kan understøtte.

Fundamentet er klar

Der eksisterer allerede en række færdigudviklede og testede danske økonomiske modeller og opgørelsesmetoder, der integrerer miljømæssige og sociale dimensioner i opgørelser af økonomien, f.eks. GrønREFORM (DREAM), det grønne bnp (»Fra BNP til det grønne BNP – hvorfor og hvordan?« Peter Birch Sørensen, Økonomi & Politik, 97 (1), 2024) og velfærdsindikatoren (»Kapitel III Velstand og velfærd« i »Dansk Økonomi, forår 2023«, Det Økonomiske Råd, Formandskabet, 2023).

GrønREFORM er et værktøj, der bl.a. kan måle de miljømæssige effekter af økonomiske ændringer, herunder hvordan skatte- og afgiftsændringer kan fremme en mere bæredygtig økonomisk struktur. Dette værktøj gør det muligt for beslutningstagere at vurdere konsekvenserne af politiske initiativer med hensyn til deres miljøpåvirkning og er et essentielt redskab i stræben efter at opnå de miljømæssige målsætninger i overensstemmelse med nationale og internationale aftaler.

Det grønne bnp er en model, der angiver en værdisætning af marginale ændringer i miljøtilstanden, hvilket bl.a. giver mulighed for at vurdere, hvordan forskellige typer af økonomisk vækst påvirker vores naturkapital. Ved at kvantificere de miljømæssige omkostninger ved økonomiske aktiviteter kan vi bedre forstå den reelle omkostning ved vækst og sikre, at økonomisk planlægning ikke underminerer vores miljømæssige bæredygtighed.

Velfærdsindikatoren fra Det Økonomiske Råd giver et mål for samfundets velfærd, der i modsætning til bnp inkluderer faktorer såsom ulighed og fritid. Dette gør det muligt at vurdere, hvordan økonomisk politik og vækst påvirker ikke kun den materielle rigdom, men også den bredere sociale velfærd.

Derudover har Danmarks Statistik og de respektive ministerier allerede lavet et stort stykke arbejde med at opføre Danmarks opfyldelse af delmålene under FN's verdensmål. Det vil være disse delmål, som der skal bygges videre på. FN's verdensmål udgør nemlig i høj grad den første dimension i doughnutmodellen, mens den anden dimension vil være baseret på grænsemålsætninger fra klima- og miljøvidenskaben. Flere af disse grænsemålsætninger vil kunne genfindes i allerede vedtagne politikker.

Alle disse værktøjer er udviklet og klar til implementering. Anvendelse af disse eller tilsvarende modeller vil sikre, at Danmarks økonomiske afrapportering udvides fra at fokusere på bnp-vækst til at også at inddrage bæredygtighed og trivsel. Ved at integrere nye, helhedsorienterede modeller i vores økonomiske redegørelser kan Danmark tage en ledende rolle i at skabe en mere nuanceret og ansvarlig økonomisk politik, der anerkender og adresserer de reelle udfordringer, vores samfund står over for.

Med dette forslag pålægges regeringen derfor at udvide sin økonomiske afrapportering og planlægning med inklusion af ovenstående eller tilsvarende modeller i en trivsels-økonomisk redegørelse, der skal supplere Økonomisk Redegørelse, der præsenteres i august, og inkorporeres i den mellemfristede fremskrivning, der ledsager regeringens finanslovsforslag.

Ved at vedtage dette forslag vil Folketinget sende et klart signal om, at Danmark ønsker at være en forgangsnation i udviklingen af trivselsøkonomiske modeller, der ikke kun måler vækst i snæver forstand, men også fremmer et bæredygtigt, retfærdigt og trivselsorienteret samfund. Det er et nødvendigt skridt for at imødekomme både nutidens og fremtidens udfordringer og sikre en bæredygtig udvikling, der respekterer både menneskelige og naturlige systemers grænser.

Økonomiske konsekvenser

Udarbejdelse af en trivselsøkonomisk redegørelse, vil medføre et vist ressourcetræk i centraladministrationen. Finansministeren har ikke kunne estimere udgifterne til udarbejdelsen af en årlig statusrapport ud fra doughnutmodellens parametre (Finansudvalget, alm. del – svar på spørgsmål 139, folketingsåret 2022-23, 2. samling).

Skriftlig fremsættelse

Christina Olumeko (ALT):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af den økonomiske afrapportering og planlægning til også at omfatte trivsel, miljøpåvirkning og natur.

(Beslutningsforslag nr. B 208)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.